نیمګړي ارمانونه
(د محمد عالم حیران د شعرونو ټولګه)
سریزه او راټولونه
محمد اسمعیل یون
۱۳۸۷ل

نیمګړي ارمانونه

(د ولسي شاعر محمد عالم حیران د شعرونو جونګ)

راټولوونکی

محمد اسمعیل یون

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	نیمگړي ارمانونه
شاعر:	محمد عالم حیران
راټولوونکی:	محمد اسمعیل یون
خپرندوی:	یون کلتوري یون
چاپشمېر:	۱۰۰۰ ټوکه
لومړی چاپ:	۱۳۶۹ل کال
دویم چاپ:	۱۳۸۷ل کال
د راټولوونکي پرله پسې نومره:	(۲)
د خپرندوی پرله پسې نومره:	(۲)
کمپوزر:	ضیاالرحمن ضیا

نیولیک

ګڼه	سرلیک	مخ
۱	د دویم چاپ سریزه	۱
۲	یادښت	۸
۳	سریزه: هرسهار...	۱۰
۴	بېلابېل شعرونه	۲۴
۵	د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه	۷۹

د دویم چاپ سریزه

دا شعري ټولګه چې ستاسو په لاسو کې ده، دا د لغمان د یو متوفی شاعر، خدای بښلي محمد عالم حیران، د هغو شعرونو مجموعه ده، چې له نن څخه (۱۹) کاله وړاندې پر ۱۳۶۹ال کال، ما راټوله کړې او پر همدې کال مې په کابل کې چاپ کړې ده. د حیران دا شعرونه ما د نږدې یو کال په بهیر کې هماغه مهال له بېلابېلو لارو، چې ددې ټولګې په سریزه کې ورته اشاره شوې، راټول کړل او پر همدې (۱۳۶۹) ل کال مې د هغه وخت د حکومت د فرهنګي موسسو بېلابېلې دروازې وټکولې، چې دا شعرونه پرې چاپ کړم، خو د چاپ امکان یې برابر نه شو. هغه وخت له دولتي چاپي امکاناتو پرته نور امکانات نه وو، شخصي چاپ هم ډېر دود نه و، تر دې دمخه په ټول افغانستان کې فکر کوم د چاپ په دومره اوږده بهیر کې، یوازې دوه یا درې عنوانه پښتو کتابونه په شخصي لګښت چاپ شوي وو، نور په شخصي لګښت د چاپ کلتور بېخي دود نه و.

زه چې ددې ټولګې د چاپ په برخه کې له دې موسسو نهیلی شـــوم، نو د شخصـــــي چاپ مفکورې مــــــې په ذهن کې

غځوني وکړي، هغه وخت د شخصي لګښت پيدا کول هم څه اسانه خبره نه وه، ډېر هلي ځلي مې وکړې، په دې برخه کې هم پاتې راغلم، خو په پای کې مې په خپل ټولګيوال (پښتون بهرامزي) سترګې خوږې شوې. (دا مهال زه د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي د پښتو څانګې د درېيم ټولګي محصل وم.) پښتون بهرامزی زما ټولګيوال هم و او زما نږدې ملګری هم، په درس کې په منځنۍ کته ګورۍ کې راته، خو د پښتونولۍ او ملي احساس له مخې په لومړۍ درجه اشخاصو کې و، اقتصاد يې هم ترمنځنۍ کچې لږ لوړ و. دده نيکه بهرام خان د مشروطه غوښتونکو د غورځنګ فعال غړی و، نو ځکه ده خپل تخلص د پلار پر ځای، نيکه ته منسوب کړی و، لنډه دا چې دی پر پښتو ډېر مين ځوان و، تل به يې ماته ويل: ((پښتو ته د فکري او فرهنګي کار سرته رسول ستا کار دی، خو که چېرې خبره د خرپ او ترپ، پيسو او يا هم د زور راغله، نو بيا ته موږ ورته پرېږده...)) کله چې ددې کتاب د چاپ خبره راغله، نو ما ورته وويل، چې فکري کار خو ما ترسره کړ، اوس نو راځه دا بل کار ستاسو دی، هغه وويل: ((راځه دا سې به وکړو چې پر نورو کسانو به وګرځو، که څوک پيدا نه شول، نو بيا به خپل زور ووهو)). ډېره لټه مو وکړه، خو څوک پيدا نه شول. په پای کې دی مجبور شو خپله هغه

پانګه چې له کوره يې هم پته وه، راوباسي او د کتاب د چاپ غم وخوري، کله چې چاپخونې ته لاړو، په هغو پيسو هم چاپ ناشونی و. څو ورځې نور هم د پيسو په لټه کې شو، له خپل يو بل ملګري څخه مې يو مقدار پيسې د احسن پور په توګه واخيستې، نو په دې ډول د کتاب چاپ لګښت پوره شو. بيا مې له ښوونې او روزنې وزارت څخه، (په شخصي لګښت د

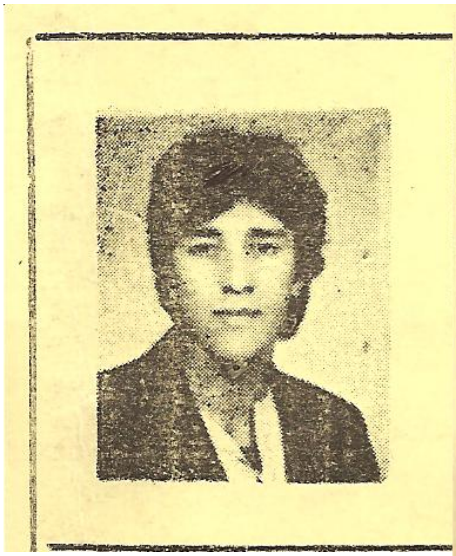

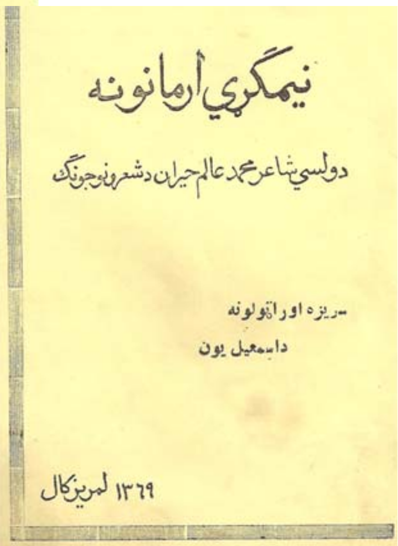

کتاب چاپ) امر واخيست، هغوی خپلې چاپخونې ته وليکل چې که چېرې دوی په خپل لګښت کتاب چاپوي، ورته چاپ يې کړئ! د پوهنې چاپخونې رئيس ښاغلی عبدالکبير کاکـــــــــــړ مې پېژندګلوی و، د لغمان و، فرهنګي سړی و،

د محاسبي رئيس يې راوغوښت او ورته يې وويل، چې مونږ سره مرسته وکړي او ډېره ګټه راباندې ونه کړي، د څو ورځو په بهير کې مو په حروفچيني ډول د کتاب د چاپ کار خلاص او د يو زر ټوکو په شمېر مو کتاب چاپ کړ. د کتاب پښتۍ ساده، پر لومړي مخ د کتاب عنوان او پر څلورم مخ د ښاغلي پښتون بهرامزي عکس او له هغه څخه شوې مننه چاپ شوي وو.

د کتاب تر چاپ د مخه ما او بهرامزی صيب دا سې تړون کړی و، چې کله کتاب چاپ شو، نو د خرڅلاو له لارې به يې ده ته خپلې او زمونږ بل ملګري ته خپلې پيسې بېرته ورکوم او که چېرې يې پيسې زياتې شوې، په هغو به نور کتابونه چاپوم. کله چې کتاب چاپ شو، زه او پښتون بهرامزی له خوشالۍ نه په کاليو کې نه ځايېدو. د يوې مياشتې په بهير کې مو په زور او رضا پر ليکوالو او د شعر پر مينوالو دا اثر خرڅ کړ، عاشق الله فرياد او اکبر کرګر مونږ سره په دې برخه کې ډېره مرسته وکړه، دکتاب تر خرڅلاو وروسته د پښتون بهرامزي پيسې هم پوره شوې او زمونږ د هغه بل ملګري پور هم خلاص شو، خو څرنګه چې ځينې کتابونه له مونږ څخه په وړيا ډول تللي وو، نو د بل کتاب چاپ ته څه ترې پاتې نه شول، خو مونږ ته يوه لويه لاره خلاصه شوه او هغه دا چې په شخصي لګښت کتابونه چاپولای او بېرته يې لګښت هم

راکښلای شو، دا یو فرهنګي انقلاب نه و، خو د یو فرهنګي انقلاب د پیلامې لپاره یې موږ ته د جرئت وزرونه جوړ کړل، بیامو همدې لړۍ ته دوام ورکړ، هغه وخت اکثرو خلکو زموږ ددې هڅې ملاتړ وکړ، خو ځینو به اعتراض کاوه، چې ولې یې د لګښتوال عکس چاپ کړی او مننه یې ترې کړې، خو موږ به ورته ویل، دا د هغه حق دی، هغه چې د یو کتاب لپاره دومره لګښت ورکوي، نو له موږ څخه په یوه مننه، څه شی کمېږي؟ دې سره به نور خلک هم تشویق شي، چې همدې لړۍ ته دوام ورکړي. اوس چې له هغه وخته نږدې شل کاله تېرېږي او خپله زما په لاس، تر سلو عنوانو زیات هغه اثار چاپ شوي، چې لګښت یې زموږ هېوادپالو فرهنګپالو افغانانو ورکړی دی. موږ پرې زیات خوشاله شوي یو او دا کار یو فرهنګي انقلاب ګڼو. ان د دې کتاب تر چاپ نږدې شل کاله وروسته بیا هم دا اثر په شخصي لګښت چاپېږي، خو هغه خوند او مزه چې ددې کتاب پر لومړي چاپ ما څکلي، تراوسه یې زما فرهنګي مینه تازه ساتلې ده، نو ددې کتاب د بیا چاپ پر وخت لازمه ګڼم، له ټولو هغو فرهنګپالو څخه

چې ددې کتاب او نورو اثارو د چاپ په برخه کې مرستندوی شوي، مننه وکړم، په تېره بیا له ښاغلي پښتون بهرامزي څخه. ښاغلی بهرامزی د تنظیمواکۍ د جګړو پر مهال د یوه خونړي تنظیم له خوا بندي شو، خو خدای خبر چې د خدای مخلوق ته د ده د کومې ښېګڼې له امله روغ رمټ، له دې وژونکو وژغورل شو، زما خو زړه دا وایي چې کېدی شي، د ګڼو ښېګڼو تر څنګ يې د فرهنګي خدمت دا یوه ښېګڼه هم مخې ته ودرېدلې وي. بهرامزی اوس په ډنمارک کې ښه ژوند لري، خو څومره چې زه هغه پېژنم د حیران کتاب د چاپ خاطره به يې اوس هم په ذهن کې همداسې تانده وي.

له دې داستان څخه مې هدف دا و چې د هېواد فرهنګ ته کار کول له دغسې ستونزو، کړاوونو، دردونو، خو ډېرو خوندونو سره مل دی. که څوک د زړه له تله خپلو هېوادوالو سره مینه ولري، نو خدای(ج) یې ضرور د بري مقام ته رسوي. ما خپله فرهنګي مبارزه له همدغو حالاتو راپیل کړې، اوس د نورو لویو فرهنګي کارونو، چې ترسره کول يې زما په وس کې نه دي، خو د بریالیتوب په لټه کې يې یم او د زړه له کومې ورته کار کوم، له خپلو هېوادوالو هیله لرم، مـــــوږ ته د دعا لاسونه پورته کـــړي، چې خپل هېواد د پردیو له کلتوري

او فکـري يرغـل څخـه وژغـورو او د نړيوالـو پـه کلتـوري تصويرونو کې، موږ هم د خپل کلتور ځلانده تصوير په خپلو سترګو وګورو.

په همدې هيله
پوهندوی محمد اسمعيل يون
د ۱۳۸۷ل کال د سلواغې ۵مه
کابل- افغانستان

یادښت

د خوښۍ ځای دی، چې د ښوونې او روزنې مطبعه د خپلو بنسټیزو دندو، یانې د هېواد لوښو او زامنو ته د درسي کتابونو د چاپولو په څوا کې یو ځل بیا ددې برې ترلاسه کړ، چې د یو ځوان او تکړه شاعر محمد عالم حیران، د شعرونو مجموعه چاپ کړي.

محمد عالم حیران په یوې غریبې کورنۍ کې سترګې پرانیستي، خپل خوږ عمر یې خلکو ته د خدمت په لار او د خپلې مورنۍ خوږې ژبې پښتو په پاللو او روزلو کې تېر کړی دی.

د حیران د شعرونو دا مجموعه د ښاغلي محمد اسمعیل یون په زیار او هڅه راټوله او چاپ ته تیاره شوې ده. د حیران شعرونه یو خاص خوند او کیفیت لري او لکه څنګه چې له زړه نه پاڅېدلي په زړه لګي او هغه ته قوت بښي. د ښوونې او روزنې مطبعه په داسې حال کې، چې ښاغلي یون ته د هغه د کار او زیار په لار کې ستر بریالیتوبونه غواړي، خپله دنده بولي، چې د هېواد د بډای فرهنګ په ژوندي ساتلو کې د هر راز علمي، ادبي او هنري اثارو په چاپولو او خپرولو کې خپله ملي او هېوادنۍ دنده سرته ورسوي.

په درنښت
ډيپلوم انجنير عبدالکبير کاکړ
د ښوونې او روزنې د مطبعې رئيس

سریزه:

هر سهار چې د چمن کونج او کنار لټوم
زه په هغو ګلځېرو کې مخ د یار لټوم

ولسي شعر او شاعري د هرې ټولنې د ادبیاتو یوه ځانګړې او غوره برخه جوړوي او د ادبیاتو د نورو برخو تر څنګ په ډېر ژور ډول د ټولنې د حالاتو او پېښو انځورنه کوي.

په ولسي شاعرۍ کې د ټګۍ برګۍ او تېر ویستلو نښې او نښانې نه لیدل کېږي، له یوه پاک زړه څخه راوتلې وي او د هر چا د زړونو تل ته ننوزي. په ولسي شعر کې د کوم واکمن ستاینه او د هغه د زور تر برچې لاندې د هغه توصیف نه لیدل کېږي او نه دا شاعري د بازار په تله د ورځې په نرخ خرڅېږي، بلکې ولسي شعر او شاعري د ټولنې تاریخ دی، د هغې د ماضي هنداره ده او د راتلونکي لپاره الهام.

او ښه خو لا داده چې زموږ د پښتو ژبې ولسي شاعري ډېره غني او پراخه ده او زموږ د ټولنې او د هغې د روحیاتو د پېژندنې یوه ځلېدونکې پاڼه ده. ولسي شاعري خپله په ولس کې د زېږېدونکو شاعرانو زېږنده ده او د پردیو له هر ډول اغېزې څخه لرې پاتې ده.

یو لیکوال وایي: ((د خلکو سندرې هغو خلکو ویلي دي چې سواد یې نه درلود. لیکل او لوستل یې په عمومي توګه نه وو زده او دا سواد نه لرل باعث شوې ده، چې عامیانه شاعران د هر ډول بهرني تاثیراتو څخه محفوظ پاتې شي. دوی کومه نمونه، نه درلوده چې د هغه څخه تقلید وکړي د شعري قواعدو کوم اقتدار نه و، چې د هغه څخه پیروي وکړي. نو دوی مجبور وو، چې د خپل شخصي ابتکار څخه کار واخلي او نوی شعر خلق او ایجاد کړي او دې مجبوریت داسې ادب راپیدا کړی دی، چې لوړ شعري ارزښت لري او په واقعي توګه د یوه ولس روح منعکسوي.[1]

یو بل پوه وایي: ((د عوامو هنر همېشه ساده وي، زیات تجمل او سینګار نه قبلوي او د ژوند له حیاتي اړتیاوو سره پیوستون لري.))[2]

د پښتو شاعرۍ زیاته برخه د پښتو په ولسي شاعرۍ پورې تړلې ده. هغه خوند او زوړ چې زموږ په ولسي شاعرۍ کې لیدل کېږي او د خلکو زړونو ته ښه رسېږي، زموږ په معیاري شاعرۍ کې چې د باسوادو یا د تحصیل لرونکو

---

[1] پوهاند دوکتور مجروح، وږمه مجله، ۱۳۵۴ل کال، ۴ ګڼه، ۲۷مخ.
[2] محمد صدیق روهي فولکور پېژندنه، د علومو اکاډمي، ۱۳۶۵ل کال، ۱۲۸مخ.

شاعرانو زېږنده ده او د هغوی له خوا رامنځته شوې، نه لیدل کېږي. اوس هم په زیاتو کورونو کې حتی د ښارونو په زیاتو کورونو کې د سیمه ییزو او محلي سندرغاړو کیسټونه اورېدل کېږي او دا د دې ښکارندویي کوي، چې زموږ ولسي شعر زموږ د خلکو پر زړونو ښه لګېږي او له هغه څخه خوند اخلي.

د پښتنو زیاتې او پاکه وواېو ټولې سیمې له ولسي شاعرانو څخه ډکې دي، خو په ځانګړي ډول د هېواد ختیزه سیمه د پښتو د ولسي شعر او هم د معیاري شعر او ادبیاتو د یوې سترې زېږندویزې سیمې حیثیت لري. دلته داسې شاعران زېږېدلي، لوی شوي او ژوند یې له لاسه ورکړی، چې کلونه کلونه به یې د شعرونو انګازې زموږ د خلکو په زړونو کې تاوېږي. د ملنګ جان، محمد نور، شیخ احمد خان، حنان او له داسې نورو نومونو سره زموږ خلک ښه بلد دي او پر زړونو یې ښه لګېږي، خو موږ دلته پر یو بل ولسي شاعر محمد عالم حیران چې ده به هم د هغو ځای نیولی وای خو ژوند ورسره یاري ونه کړه او په ډېره ځوانۍ کې یې ورژاوه او له شعرونو ډک زړه یې ګور ته کښته کړ، خبرې کوو. خو بیا هم ده د ژوند په ډېره تنګه او لنډه موده کې د خلکو په زړونو

کې خپل ځان ته لاره پرانیستله او په خپلو خوږو شعرونو او اواز یې تل تر تله د خلکو په زړونو کې د اوسېدو ځای پیدا کړ. دی د لغمان ولایت د الینګار په ښکلې شاعرانه سیمې، هغه سیمه چې طبیعت یې شاعرانه دی، جوړښت یې شاعرانه دی او خلک یې شعر مزاجه دي، زېږېدلی دی، نو باید حیران ښه شعرونه ووایي او خواږه یې ووایي.

یوه لیکوال، هغه وخت چې حیران ژوندی، و د هغه په باب لیکلي: ((محمد عالم حیران د محمد سالم زوی د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ په کټل کې پر ۱۳۳۰ل کال زېږېدلی دی. نوموړی شاعر له ډېرې غریبې کورنۍ څخه دی، کسب یې نجاري دی، سربېره پر دې چې تکړه نجار دی په زړه پورې هنرمند هم دی، ډېر کیسټونه لري. نوموړي شاعر مکتب نه دی لوستی، سواد یې له خپلو همزولو څخه زده کړی دی.

حیران د شعرونو دوه مجموعې لري، چې دده د وینا له مخې یې د شعرونو تعداد (۲۲۰۰) ټوټو ته رسېږي، اکثره شعرونه یې عشقي دي. د ښاغلي حیران ځینې شعرونه د ورځپاڼو له خوا چاپ شوي او ځینې شعرونه یې په راډیو او ټلویزیون کې د هنرمندانو له خوا ویل شوي دي)).[۱]

[۱] الینګاري شاعران، عزیز تحریک، ناچاپ.

کله چې حیران پنځه کلن و ، نو له خپل پلار سره یې په نجارۍ کې مرسته کوله او کله چې یې د خپلو ملګرو او په مسجد کې د کتابو د لوستلو په واسطه سواد زده کړ ، نو له شعر او شاعرۍ سره یې هم علاقه پیدا شوه او په لږه موده کې یې پر شعر ویلو پیل وکړ او پر **۱۳۴۵**ل کال یې خپل ځینې شعرونه محلي هنرمندانو ته ورکړل او د هغو له خوا زیات تشویق شو. حیران پر ۱۳۲۱ل کال د کابل د تلاشۍ په کنډک کې سرتېری شو ، څه موده وروسته له هغه کنډک څخه جنايي کورس ته معرفي کړای شو. پر ۱۳۲۲ل کال له کورس څخه فارغ شو ، د همدې کال د میزان په میاشت کې یې د وظیفې پر اجرا کولو پیل وکړ او د همدې کال د جدي میاشتې پر لسمه نېټه د لغمان ولایت د ((ده زیارت)) په کلي کې په یوې مخامخ جګړه کې شهید شو. روح دې ښاد وي.

له محمد عالم حیران څخه دوه زامن او دوه لورګانې پاتې دي. اوس راځو د حیران د شاعرۍ ځرنګوالي او څومره والي ته !

حیران د خپل ټول ۳۲ کلن ژوند په موده کې هر څه چې یې له لاسه کېدل ویې کړل او ښه خو لا داده ، چې د ژوند سختیو او کړاوونو د شاعرۍ پر لاره بوته او په کومې بلې لارې یې د تلو تکل ونه کړ. سعدالله جان برق وایي: ((په هر چا چې غم ډېر شي

نو دريو شيانو ته به مخه کوي. يا به لېونی کېږي، يا به شرابو ته پناه وړي او يا به شاعرۍ ته مخه کوي.)) [1]

که موږ د ژوند د سختيو پورتنيو دريو نتيجو ته وګورو، نو ښه به هغه څوک وي، چې شاعرۍ ته مخه کړي او يا شاعري ورته مخه کړي او دوه نورې خو يې انسان د ټولنيز ژوند له عادي بهير څخه باسي. خو حيران هم ښه په دې دی، چې شاعرۍ ته يې مخه کړې او په دې توګه يې د ژوند له سختيو سره د مبارزې لاره نيولې ده. حيران د خپل ځوان او لنډ عمر په موده کې وکولای شول، په خپلو ځوانو شعرونو سره د ژوند او د خپلې ټولنې مختلف اړخونه راوسپړي او د شعر او نظم په ژبه يې د موسيقۍ څپې هم له شعر سره يوځای کړي، چې وکولای شي د خپل زړه کوکې په لا ښه ډول خلکو ته ورسوي.

[1] لاس او ګرېوان، د عبدالرشيد رشيد خار د شعرونو جونګ، د سعدالله جان برق سريزه.

هغه په ډېره تنکۍ ځوانۍ کې پر شعر ليکلو پيل کړی و، کله چې د هغه شعرونه محلي سندرغاړو د موسيقۍ په څپو کې ولوستل، نو دده پېژندګلوي هم له هغو سره زياته شوه، ترڅو چې دی يې هم له خپلو شعرونو سره يوځای د موسيقۍ زړه راکښونکي سمندر ته کش کړ او دې کار خو د حيران شاعري او شهرت ته دومره ځواک ورکړ، چې نن يې موږ هم دې ته مجبور کړو، چې قلم رااخلو او د هغه د ژوند او سندرو په باب تر وسه وسه څه وليکو. حيران د خپل ژوند تر وروستي بريده د څومره والي او څرنګوالي له پلوه د کتنې وړ شعرونه ليکلي او په دې موده کې يې په خپل اواز په سلګونو کيسټونه ثبت کړي دي. خپل شعرونه يې هم د موسيقۍ په څپو کې ويلي او د نورو هم.

د حيران ټول شعرونه د موسيقۍ په څپو برابر دي، چې دا کار زموږ د ولسي شعر يوه غوره ځانګړتيا ده او برابر خو بايد ځکه وي چې هغه په خپله يو مين هنرمند و او پر موسيقۍ پوره بلد و. اوس په لغمان ولايت کې داسې کور کوم يو که پيدا شي چې دی ټيپ غږوي او د حيران کيسټ دې ورسره نه وي، ما هم د هغه زيات شعرونه د هغه په خپل اواز او هم د نورو سندرغاړو له خولې له کيسټونو څخه د کاغذ پر مخ کښلي دي.

د حيران د شعرونو د زور څپې نه يوازې د يوې محدودې سيمې له پولو څخه رابهر شوې، بلکې زموږ د يوه معياري

شعر په توګه یې په ټول هېواد کې انګازې وکړې او ډېر ځله به مو دا شعر د راډیو افغانستان له خپو څخه د مشهورو سندرغاړو له خولې اورېدلی وي، چې وایي:

هر سهار چې د چمن کونج او کنار لټوم
زه په هغه ګلځېرو کې مخ د یار لټوم

حیران سره له دې چې ښوونځی نه و لوستی او تحصیل یې نه و کړی او نه یې د شعر او شاعرۍ په باب کومه علمي څېړنه او پلټنه کړې وه، خو څرنګه چې د شاعرۍ زیاته زېږندوینه پر فطرت ولاړه ده، ده هم له خپل فطري لیاقت او ذکاوت څخه په کار اخیستلو سره داسې شعرونه وزېږول، چې مړینه به یې ډېر کلونه په بر کې ونیسي او د ځینو مړینه خو به یې تر هغه چې زموږ ولس ژوندی وي، ناشونی کار وي.

حیران د شعر په بېلابېلو فورمونو کې شعرونه کښلي، خو ده خپل زیات شعرونه همدغه د پښتو د ولسي شعر په چوکاټونو، یو شمېر یې د غزل او یو شمېر نور یې په پښتو کې باب له عربي ژبې څخه راغلیو چوکاټونو کې لیکلي دي. شعري ژبه یې نرمه، ساده او روانه ده او له تجمل، پېچلتیا او تېروستنې څخه خالي ده. داسې ښکاري چې خپل ټول شعرونه یې له پاک زړه څخه راکښلي او هېڅ ډول کینې ته یې په کې ځای نه دی ورکړی، چې دا هم زموږ د ولسي شعر یوه بله غوره ځانګړنه ده.

څرنګه چې حیران پر موسیقۍ پوره بلد و، نو شعرونه یې د موسیقۍ له څپو سره ډېر ښه ویل کېږي او په ځینو وختونو کې خو په سېلابي سیستم پسې هم دومره نه دی ګرځېدلی مقصد چې له موسیقۍ سره برابر راغلی، په همغه یې بسنه کړې ده، ځینې شعرونه یې که د کاغذ پر مخ همداسې ووایو نو شاید له سکتې سره به مخامخ شو، خو که د موسیقۍ له څپو سره یې یو ځای کړو، ډېر خوند به ورڅخه واخلو، وګورئ دا شعر له موسیقۍ سره څومره ښه راغلی دی:

ستړګو دې بیا ناغې پیدا کړلې غمجنې دې
چا نه ګیله منې دې د زړګي سره
خاطر دې بیا ولې ملال دی د زړه سره زما
سترګې دې بیا ناغې شوې ناز پروره زما
چاته له درده غاښ چیچې لرې دلبره زما
په مخې دې مړې اوښکې خورې سلګۍ غمجنې دې
تر پایه...

او یا هم دا شعر:

د زړګي پټ زخمونه وښیمه چاته
سل کړم د مینې سودا

د محتوا له مخې د حیران په شعرونو کې ملي، وطني او د ځانګړي انساني مینې روحیه زیاته لیدل کېږي، خو په دې کې بیا انساني مینې ته ځانګړی ځای ورکړ شوی دی.
د حیران د شعرونو یوه بله غوره ځانګړنه په دې کې ده، چې دی سره له دې چې په یوې داسې شاعرانه سیمې کې زېږېدلی، چې شاوخوا یې ټوله ولسي شاعرانو نیولې وه، خو دی هېڅکله د هغو تر اغېزې لاندې نه دی راغلی. کله چې په کیسټ کې د هغه شعر د کوم هنرمند او یا په خپله د هغه له خوا ویل کېږي، سړی له ورایه پوهېږي چې دا د حیران شعر دی. حتی ډېر خلک چې سواد هم نه لري، له نورو شاعرانو څخه یې شعرونه بېلولی شي او دا ځکه چې دده په شعرونو کې یو ځانګړی درد پروت دی. که د شعر پېژندنې او اروا پوهنې له مخې د حیران پر شعرونو سوچ وکړو، نو دی له ژوند څخه ناراضه او نا امیده ښکاري. زما په فکر او ګومان دده دا نهیلي له دوو وجو کېدی شي ده ته پېښه شوې وي:
په لومړي ګام کې د ځانګړي انساني مینې له کبله چې شاید چا سره یې مینه درلودله او بیا خپلې هیلې ته نه دی رسېدلی. او په دویم ګام کې د اقتصادي ستونزو له کبله،

ځکه چې دی له کوچنیو به له سترو اقتصادي ستونزو سره مخامخ و.

خو بیا هم په شعر کې یې دومره زیاته نا امیدي نه لیدل کېږي چې سړی حکم وکړي، چې دی په مطلق ډول په نهیلۍ کې غرق دی، خو له اواز څخه یې داسې برېښي چې د ژوند شپې پرې چندان ښې نه دي تېرې شوي. حیران د خپل عمر په ډېره لنډه موده کې په دې بریالی شو، چې ډېر شعرونه یې زموږ له معیاري شعر سره سیالي وکړای شي او که د موسیقۍ له څپو سره یې برابرښت په پام کې ونیسو، زموږ تر ډېرو معیاري شعرونو ښه برېښي، وګورئ دا غزله:

زه چې ژړېږم اشنا هم ژاړي
ټوله دنیا زما په غم ژاړي
زما د ژوند صحنه قلم لیکلې
که حیران نه ژاړي قلم ژاړي

او یا هم دا غزله:

ما ته په کعبه د چا قسم مه راکوه
مینه مې حرم دی بل حرم مه راکوه

دغه راز د حیران په شعرونو کې د ځانګړې ژمنې روحیه هم ښه ځلېږي، هغه له نن څخه لږ تر لږه پنځه لس کاله وړاندې په خپل شعر کې وچو شونډو، په اوښکو لندو سترګو، زګېرویو

او سلګيو ته ځای ورکړی دی، خو زموږ ځينو ځوانو شاعرانو اوس قلم تېره کړی دی او پر دې شيانو خپل وخت تېروي.

ملګريــــه ســـتايه خـــط و خـــال ســـتايه
ښـــــکلا د ښـــــکلو د جمـــــال ســـــتايه
په اوښکو سپينې سترګې څه کړې پرېږده
د تـــورو ســـترګو نـــاز و خيـــال ســـتايه

تر پايه...

همدا ډول حيران د ټولنې د هغه وخت د روان ژوند په باب او په هغې کې د اشخاصو د چلند په باب هم په ښکلې بڼه انتقادي نظمونه ليکلي او د خلکو غوږونو ته يې رسولي او پر خلکو هم ډېر ښه لګېدلي، دا ځکه چې خلکو دا کارونه په خپلو سترګو ليدل او ورسره پوره بلد وو. سره له دې چې دده دا ډول ليکنې به پر هنري ارزښتونو ولاړې نه وي، يانې شعري ځانګړنې به په کې په پوره ډول نه وي مراعات شوې، يانې نظمونه دي، خو خلکو او ولس ته يې تر ډېرو شعرونو زيات ارزښت درلود، دا ډول نظمونه د هر شاعر په شعرونو کې موجود وي، هېڅ داسې شاعر نه شته چې د هغه ټوله شاعري دې پر هنري معيارونو ولاړه وي.

خو د حیران دا نظمونه پر خلکو ښه لګېدل، وګورئ دا نظم یې:

درد مې په زړه دی ته ګولۍ راکې د سر ماما
مرض ته ګوره بیا نسخه راکړه ډاکټر ماما

او یا هم دا نظم:

د الینګار موټر کې مه ځئ غورازه ده
ترلې جنازه ده ځان ساتئ ګوره خلکو

یوه بله خبره چې د یادولو وړ ده، هغه داده چې هنرمند ته زمونږ په ټولنه کې تل ترتله په ټیټه سترګه کتل شوي. حیران هم دې خبرې ته متوجه دی او وایي:

د جاهلانو خندا اورمه ځوربږم
خلک مې ولې کچه بولي
هنر زما پیشه ده

دغه راز یو بل ټکی چې د حیران په شعرونو کې د یادولو وړ دی هغه دادی، چې په شعرونو کې یې ځینې کلمې له

محاوروي شکل سره سمې راوړې دي، يانې څنګه چې په ورځني ژوند کې د خلکو له خوا کارول کېږي.
لکه:

درد مې په زړه دی ته ګولی ((راکی)) د سر ماما

دلته د (راکوې) فعل د (راکی) په بڼه راغلی دی.

په هر حال حيران شاعر و او ښه شاعر و او شعرونه به يې تر ډېره وخته زموږ د ولس او خلکو په زړونو کې پاتې وي. په پای کې له درنې خور ځوانې شاعرې پلوشې ساپۍ، ګران ورور ځوان شاعر لعل پاچا او ګران شاعر عاشق الله فرياد څخه د زړه له کومې مننه کوم، چې له ما سره يې د مرحوم حيران د شعرونو په راټولولو کې مرسته وکړه او په همدې هيله چې خدای بښلي حيران ته خدای اته واړه جنتونه ورکړي او روح يې ښاد وي، خپلو خبرو ته د پای ټکی ږدم.

په درنښت
په ټوله پښتنه مينه
اسمعيل يون
۱۳۶۹ل کال

✵

هـــر ســــهر چـــې د چمـــن كـــونج و كنـــار لټـــوم
زه پـــه هغـــه ګـــل ښېـــرو كـــې مـــخ د يـــار لټـــوم

مـــا د مينـــې فيصـــلو كـــې يـــو اشـــنا غـــوره كـــړ
محبـــت مـــې د ګلرخـــو پـــه دنيـــا غـــوره كـــړ
اوس د مينـــې پـــه ســـاحو كـــې وفـــادار لټـــوم

ژونـــد مـــې مينـــه مـــرګ مـــې مينـــه ســـودا مينـــه ده
مـــا د زړه پـــه ســـر ښـــكل كـــړې ربښـــتيا مينـــه ده
اوس پـــه مينـــه د خـــوږې مينـــې دلـــدار لټـــوم

ستا د زلفو زولنو کې زړګی ګیر دی زما
نه مې خوب شته نه خندا شته مدام ویر دی زما
ستا د تورو زلفو څوکې تار په تار لټوم

رنګ مې تور دی وچې شونډې سودایي غونډې شوم
کور او کلی رانه پاتې صحرایي غونډې شوم
زه حیران د تورو غرو څوکې ناچار لټوم.

پاکه ربه نن د مینې اشنا نه شته
ځمکه نه شته اسمان نه شته دنیا نه شته

پرون جوړې منظرې وې په سرو ګلو
نن خورې ورې کېږدې په بیدیا نه شته

په سرو ګلو به غوغا وه د بلبلو
هغه سوز و ساز بلبلې بورا نه شته

کاڼي بوټي راته لېپې لېپې ژاړي
وایي ښکلې نازولې لیلا نه شته

بېهوده د وفا تمه کړې حیرانه
ګلرخانو کې یو ټکی وفا نه شته.

د زړګـــي پـــټ زخمونـــه وښـــيمه چاتـــه
سل کړم د مينې سودا
خاونـده هېڅـوک مـې غـوږ نـه نيسـي ژړا تـه
سـل کـړم د مينـې سـودا
د بـېلتانـه پـه تـور مـاتم کې
ځان رانه ورک دی په عالم کې
څـه وکـړم لاس مـې نـه رسـېږي بلـې خوا تـه
سـل کـړم د مينـې سـودا
نور به په څه زړګی خوشال کړم
را چـې پـه خپله ځان حلال کړم
څـو بـه سـړې سـړې ګيلـي کـوم اشـنا تـه

سـل کـړم د مینـې سـودا
په تندي تل خورم ګوزارونه
وهم د سرو وینو غـړپـونـه
عالمـه څـه بـه مـې پېښـېږي انتهـا تـه
سـل کـړم د مینـې سـودا
وینې دې ډنډ ګرځي ګوګل کې
لـه نـاروا بـه څـه حاصـل کـې
حیرانـه څـو بـه لاس پـه نـام یـې بېوفـا تـه
سـل کـړم د مینـې سـودا.

د ژوندون په سرمایو مې تالان راغی
په گلشن زما د وصل خزان راغی

یو پرهار نه دی چې غم د تشخیص وخورم
مرگنی د یار له لوري پیکان راغی

پرورش مې د خاطر په وینو ورکه
اوس خزان مې په هغه گلستان راغی

د زړه وینې مې شراب ورته نیولي
ښه چې بیا مې نازولی جانان راغی

که په سترگو د وفا ورته نظر کړې
په امید د وصال سوی حیران راغی.

✵

يــاره داســـې خـــوار زار شـــې لكـــه زه
پـــه غمونـــو ګرفتـــار شـــې لكـــه زه

خـداى دې اور د عاشـقۍ پـه تنـدي بـل كـړه
چـې خبـر د عشـق پـه كـار شـې لكـه زه

چـې دا هـومره اجتنـاب كـړې لـه عاشـقو
هسـې ګيـر پـه ګـل رخسـار شـې لكـه زه

د غمجنـو غـم هـوس مـه بولـه پـوه شـه
لـــه غمجنـــو خبـــر دار شـــې لكـــه زه

زه حيـران بـه نـو نـور څـه وايـم دلبـره
د غمونـــو ســـزاوار شـــې لكـــه زه.

ستا د غم غشی مدام د زړه په سر خورم
ناست په ویر یم مدام وینې د ځیګر خورم

دا خو ستا د ښایست حسن ګدایي ده
جاهلانو تند کونه در په در خورم

که د یار له لاسه زهر او زقوم وي
په مزه یې لکه شات او یا شکر خورم

زه حیران به عاقبت ځان پرې قربان کړم
په ډیوه د مخ څرخونه برابر خورم.

طبیبه نه روغېږمه مشکل مې شو علاج
له تشې تبې نه یمه د سل مې شو علاج

بې ځایه خواري مه کړه زه په خپل مرض پوهېږم
قسم زما په رب دی نور په هېڅ شي نه روغېږم
د یار دیدن علاج دی نه چې بل مې شو علاج

دوه سترګې راښکاره کړه نور مې هېڅ په ارمان نه شته
درمان زما د رنځ دی اشنا ، بل څه درمان نه شته
بس دا تسکین د رنځ دی تل تر تل مې شو علاج

د نـاز پـه کرشـمو کـې دې يـو بـل عجيـب اثـر دی
ارمـان د ناچـار عمـر او تسـل مـې د ځيګـر دی
خـوږو سـترګو سـتونه مو سـېدل مـې شـو عـلاج

لاسـونه را تـر غـاړه موسـکه خولـه پـه خنـدا ډکـه
ابتــره ســاه نيــولې وار خطــا ده ځکــه پکــه
حيرانـه پـه رښـتيا چې اوس بېلکـل مـې شـو عـلاج.

٭

کلـه چـې د مینــې ډ کـه ښــکلې دنیـا ورانـه شــوه
بیـانو د عاشـقو زنـده ګـي پـه رښـتیا ګرانـه شـوه

زړه په یار مین شو سترګې ژاړي ګرېوان څیـري شو
ټولـه رسـوایي مـې لـه ټـوټې ټـوټې ګرېوانـه شـوه

زه ملامــت نــه یــم مــا دمینـــې قـــانون ومنــه
ښـه ده چـې خطـا او سـهوه ټولـه لـه اشـنا نـه شـوه

زه بــه د غمجنــې زنــده ګــۍ شــکایت چاتــه کــړم
واړه بـې رحمـي مـې لـه دې بـې رحمـه جانانـه شـوه

حـال زمـا د سـوي، لـه دې سـوو اوښـکو وپوښـته
دغــه افســانه د تمــام عمــر لــه حیرانــه شــوه.

✵

ملګریــــه ســــتایه خــــط و خــــال ســــتایه
ښــــکلا د ښــــکلو د جمــــال ســــتایه

پــه اوښـکې سـپینې سـترګې څـه کـړې پربـړده
د تــــورو ســــترګو نــــاز و خیــــال ســــتایه
زمــــا پتــــري د وچــــو شــــونډو خــــوښ دي
تــــه دې پــــه ســــرو شــــونډو زلال ســــتایه
زه بــــه زګېروېــــو تــــه ســــلګۍ وهمــــه
تــــه کــــوم بــــې غمــــه زړه خوشــــال ســــتایه
زه تــــومتي د زولنــــو لایــــق یــــم
تــــه نــــن د ښــــکلو زلفــــو جــــال ســــتایه

زه بــــه تقــــدیر پســــې بیــــدیا لټــــوم
د نــــاز حــــرم کــــې تــــه وصــــال ســــتایه.

٭

سپینې سپوږمۍ ځار دې شم ما سره ناکام کوه
حال مې د زړګي وایه یار ته مې سلام کوه

ناست یم یکتنها په غم، سترګې مې په اوښکو نم
ډک مې له ګیلو سره دا رنګین پیغام کوه

زړه شو په لمسون د چا، لاړه په لټون د چا
تا ته نیمه خوا درځي ګرانې لږ پرې پام کوه

لاس په نام د قت سره، ورشه محبت سره
سوال مې د وصال سره ښه په احترام کوه

وېسه د حیران پیغام، دا د مینې ډک سلام
نور نو د ښکلا صفت ګوره لاس په نام کوه.

✵

د نـــازولو پـــه يـــاد خيـــال و ســـودا شـــومه زه
څيـــرې ګرېـــوان ګرځمـــه رســـوا رســـوا شـــومه زه

زمـــا د زړه پيمانـــــه، لـــه غمـــو ډکـــه شـــوله
خيـال و سـودا مـې پـه، سـر نـن بـې درکـه شـوله
د هرچـــا ګوتـــه راتـــه، د تومـــت لکـــه شـــوله
لاړم د غـــرو څوکـــو تـــه سـر پـــه صـــحرا شـومه زه

مـــا د زړګـــي شيشـــه کـــې، اشـــنا ليـــدلی دی
د خـــوږې مينـــې پـــه راز، مـــې پېژنـــدلی دی
د خيلـــه لاســـــه مـــې اور، ځانتـــه لړلـــی دی
خيـر کـه پتنـګ پـه شـانې دود پـه ښـکلا شـومه زه

سترګو کې بيا د اوښکو ، جوړې جرګې غونډې شوې
ستا د ديدن فيصلې ، په کې خوږې غونډې شوې
اشنا د زړه ستنې مې ، درته کږې غونډې شوې
درځم د مرګ په لاره خير که تالا شومه زه

ستا په ياری کې اشنا ، رابانديدا راغی
د کورو کلي پوزخند ، د لېونتيا راغی
وايي حيران لېونی، هغه ده بيا راغی
خبر له ځانه نه وم انګشتنما شومه زه.

✵

غـم دې پـه مـا زور و پـټ پـټ مـې ژړل
زه وم د غـم کـور و پـټ پـټ مـې ژړل

جـوړه قتـل ګـاه وه مینـې ژړېـدې
هـر طـرف غوغـا وه سـرې لمبـې ختـې
بـل د هجـران اور و زړونـه داغېـدل

خولـه پـه خنـدا ډکـه وه ښـکلې بـې پـروا
ناسـته څکـه پکـه وه سـپین مـخ یـې زېبـا
تـور زلفـان یـې خـور و ، ورو ورو رپېـدل

خیـال د اشـنا یـاد شـو لاړم لاس پـه نـام
زړه پـه دیـدن ښـاد شـو ومـې کـه سـلام
بخـت د حیـران تـور و یـار کلـه کتـل.

✵

ما چې ولیده د یار ښکلی بشر
لکه خاص چې وي په ما باندې اختر

توري زلفې یې په ناز شانه کولې
لور تر لوره کښته پورته و معطر

کرشمو کې یې یو بل عجب اثر و
زما خوار زړګی یې خوار کړ یو نظر

بې پروا مې خوا نه تېره شوه موسکۍ شوه
اور یې بل کړ د حیران د زړه په سر.

✵

څو بـه ارمانونـه د زړه تنـګ سـاتم
نـوره بـه دې لار لکـه ملنـګ سـاتم

تا چې په سرو وينو سترګې سرې کړلې
زه بـه ليمـې سـرې پـه وينـو رنـګ ساتم

سـترګو مـې د سـترګو لار څـارلې ده
غـوږ کـې د اشـنا د پـاولو شـرنګ ساتم

درد د رنـدو سـترګو لـه دوا شـوله
ځکـه تـورې خـاورې د پتنـګ سـاتم

زه حيـران بـه اوس زړګـی تسـل کړمـه
دا ګيلـې بـه يـار تـه پـه پالنـګ سـاتم.

✵

په سترګو کې د مينې پټ اسرار مزه لري
نازو نه کرشمې د خپل دلدار مزه لري
بورا دی که بلبل
صفت کوي د ګل
مثال نه لري بل
خوږې خوږې خبرې د رېبار مزه لري
خوبان که جنګ و قار کړي
د شنو لښتو ګوزار کړي
عاشق پرې افتخار کړي
د ښکلو اخ و ډب کې دندو کار مزه لري

وعده چې د وصال وي

د مینې پُرس و پال وي
غمونه ټول پایمال وي
عالمه هغه شپه د انتظار مزه لري
د مینې داسې کار وي
هر څوک چې ګرفتار وي
حیرانه خوار و زار وي
ټول ژوند د عاشقانو ناقرار مزه لري.

د بدو بد د ښو به ښه یاد بړي
وایه اشنا د تا به څه یاد بړي

هر څه به تېر شي مګر هېر به نه شي
د خوږې ژبې به خواږه یاد بړي

هر څه کوې خو ناروا مه کوه
داسې خو نه چې دا به نه یاد بړي

ترخه ترخه وي تریخ تاریخ جوړوي
د نن ترخه سبا ترخه یاد بړي

سترګې نږدې کړه د حیران زړګي ته
ستا خوږې سترګې یې د زړه یاد بړي.

لېونۍ مینې دې هسې لېونی کړم
چې همه واړه عالم کې خندنی کړم

مستې سترګې دې د سرو لبانو ستې کړي
بې صبري دې سپینې خولې ته هولنی کړم

چې د مخ ډیوې دې بلې په تور تم شي
هغه دم به ځان و جسم سپېلنی کړم

تېر خو هېر دې په حیران د سبا پرېږده
که یو ځلې دې را یاد لا پرونی کړم.

زما ژوند د یار لـه غـم سـره مـزه کـه
لکـه ګـل د اوبــو نــم ســره مــزه کــه

د زړیـا حســن کتــو لایــق دې نــه یــم
پیغمبــر لــوح و قلــم ســره مــزه کــه

پاکــه مینــه د حیــران پاکــه اشــنا ده
ځکــه مینــه مــې صــنم ســره مــزه کــه.

✵

شــیرینه یــاره نــو پــه خولــه بــه څــو ګیلــې کومــه
پرېــږده چــې مینــه کــې ســلګۍ ورېږ ورېږ کومــه

یو خوا دې غم د تورو سترګو کړم زخمي په ځیګر
بــل دې هجــران پــه زړه را ومنــډه د ظلــم خنجــر
خلاصــه مینــې دې پــه غــم کــې کړمــه شــام و ســهر
درتـــه ګیلـــې بـــه نـــو د کـــومې قبیلـــې کومـــه

زړه مــې مجنــون شــو رانــه غــوارې د لــیلا ســترګې
لکــه ماشــوم یــې کړلــې ســرې نــو پــه ژړا ســترګې
نــه شــته نیازبینــه کــه ړنــدې شــوې د دنیــا ســترګې
خاونــده چــا نــه بــه تپــوس اوس د لیلــې کومــه

ســوی حیــران یــم ســوی آه ســوی فریــاد کومــه
ژړا لــه غمــه ســتا د دوه ســترګو پــه یــاد کومــه
ورېږ ســـلګۍ بـــه د مجنـــون او دفرهـــاد کومـــه
دا مـــې پـــه برخـــه دی ســـلګۍ ورېږ ورېږ کومـــه

❋

زړګیه تا ته لیلا بیا یاده شوه
ماته جفا د بې وفا یاده شوه

غوټې په موسکه خوله خندا کوله
بلبله ستا مې واویلا یاده شوه

شبنم له ګله بېلېده ژړل یې
ځکه مې سمدستي ژړا یاده شوه

حیرانه حال مې د پتنګ ولیده
ماته د مینې ناروا یاده شوه.

✵

نیمـــه شـــپه وه د خیـــالونو ولـــولې راغلـــې
د غمونـــو ډلـــې ډلـــې قـــافلې راغلـــې

نیمـــه شـــپه وه چـــې د هجـــر لمبـــه بلـــه شـــوه
دا د غـــم لمبـــه مـــې تـــاوه لـــه ګوګلـــه شـــوه
زړه زخمي شو شنې لوخړې مې له خولې راغلې

سترګې پټې خیال کې ډوب د خپل اشنا شومه
لاس مې پاس په تندي کېښود په ژړا شومه
لـه هیبتـه مـې پـه مـخ سـرې خـولې راغلـې

تنها ناست یمه فریاد د یار په یاد کوم
سوی سوی اسوېلی سوی فریاد کوم
هرې خوا نه د هجران د غم لمبې راغلې

نور څه نه و توره شپه وه یو حیران غریب
یک تنها په غم کې ډوب کم بخت پرېشان غریب
ځکه خولې ته مې نیمګړې څو ګیلې راغلې.

پــه زړه مــې د ژونــدون هغــه نازونــه ټــول ارمــان دي
د تـــورو تـــورو ســـترګو
ارمـــان مـــې هـر زمـان دی ، د تـــورو تـــورو ستـــرګو

ســـوری ســـوری ځيګـــر دی، د مينـــې انتظـــار کـــې
پـــه زړه مـــې جـــوړ محشـــر دی، د مينـــې انتظـــار کـــې
يـــو مينـــه زمانـــه ده اشـــنا ډېـــر دې عاشـــقان دي
د تـــورو تـــورو ســـترګو
څـــوک ســـر وهـــي ژړېـــږي، اختـــه پـــه اند ېښنـــو
څـــوک زړه مښـــي ځـــوربږي اختـــه پـــه اند ېښنـــو
لـــه اوښـــکو وينـــو ډک يـــې انتظـــار دواړه چشـــمان دي
د تـــورو تـــورو ســـترګو
نـــن تېـــره پـــه ســـبا شـــوه، تـــر څـــو بـــه لا حيـــران يـــې
ســـبا د غـــم ســـودا شـــوه، تـــر څـــو بـــه لا حيـــران يـــې
رنـــګ ژېـــړ پـــه يارانـــه کـــې وچـــې شـــونډې د حيـــران دي
د تـــورو تـــورو ســـترګو.

✵

هسې غم کړمه د ښکلو بې اختیار
په رنځو سترګو مې ورکه کړله لار

نه پوهېږم چې دا څه رابانديې شوي
چې نه یار شم پېژندلی نه اغیار

سرې لمبې شوې رانه تاوې په کې سوځم
راته اور شو نو ښایسته ښکلی ګلزار

که د ټول جهان خوبان ټول وفادار وي
په قسمت د خوار حیران دی جفاکار.

ودې ســـوم جانانـــه ســـترګو کـــې اثـــر لـــرې
زړه مـــې شـــو قلـــم قلـــم څـــه خيـــالي بشـــر لـــرې

راشـــه ســـاه مـــې خېـــږي روح مـــې تاتـــه انتظـــار دی
ای د زړګـــي ســـره نـــور پـــه دې کـــې بـــې اختيـــار دی
مرمـــه بـــې لـــه تانـــه چـــا بانـــدې نظـــر لـــرې

رنځ زما مشکل شو ساه مې خېږي درد مې زور دی
ای د رنـــځ طبيبـــه ! رارســـېږه حـــال مـــې نـــور دی
ای د درد درمانـــه راشـــه کـــه خبـــر لـــرې

مينـــه دمـــين وي خـــو پالنـــه وي دنيـــا کـــې
بيـــا بـــه پـــس لـــه مرګـــه وفـــا څـــه کـــوم عقبـــا کـــې

هلتــه بــه شــي ګرانــه خيــال کــه د محشــر لــرې

زه دا ســتا حيـران يـم څـه مـې کـړې رضـا دې خپلـه
ســرو مــال مــې ســتا عشــق کــې بــا يللى لــه ازلــه
ګرانـــه مهربانـــه تـــه اختيـــار پـــه ســـر لـــرې.

✵

روبیاره یار ته وایه زما سوال منې که نه؟
د مینې په دنیا کې مې وصال منې که نه؟

دوه سترګې دې کړه پورته زه خیال ستا د لیدو کړم
رښتیا وایه محبوبې دغه خیال منې که نه؟

د ګل قدر بلبل کړي د جمال به عاشقان
تعظیم د عاشقانو د جمال منې که نه؟

یو ځلې دې خوله راکړه په ډېره خوږه مینه
د مینې ارزوګانې هر مهال منې که نه؟

حیران د ارزو ګله لړ په بد حال مې خبر شه
نیمګړې التجا مې د بد حال منې که نه؟.

څوک راته سلګۍ که څوک مې ځای پرځای وژلي دي
ما چې په ملالو سترګو هرې خوا کتلي دي

زه چې سترګې تورې شونډې سرې اوربل شانه کړمه
تورې زلفې نورې په سپین مخ دانه دانه کړمه
ښايي چې تمام عالم به واړه دېوانه کړمه

سترګې به رندې وي په ليدو چې مبتلا نه شي
هغه زړه دې وچوي چې په يو نظر تالا نه شي
ويني به يې سپينې په هر رګ کې په جوش رانه شي

زړونه مې د مينې په سيخ اړخ په اړخ داغلي دي

ډېر زما له غمه حال زبون ځيرې ګرېوان ژاړي
هر خواته چې ګورم لېوني خواره پرېشان ژاړي
بل مې د خولګۍ په تمه تل سوی حيران ژاړي
ډېر راته راغلي بېنوا راځنې تللي دي.

رانــه هېــر کــړو ډېــر يادونــه دا ســتا يــاد
چــې رايــاد شــي بــس زړګــی شــي پــه فريــاد

افـــرين دې پـــه دا هســـې يارانـــه شـــي
زه دې غـــم کـــړم صـــبح و شـــام و تـــه عنـــاد

ســتا پــه مينــه چــې زه هغــو مره صــادق يــم
پــه جهــان بــه نــه مجنــون و نــه فرهــاد

پــس لــه مرګــه کــه ښــادي راشــي لحــد کــې
څــه فايــده ده چــې پــه ژونــد نــه شــو مه ښــاد

نــــه د رب پــــه رضــــا لاړه نــــه روغيــــږي
پــــه حيــــران بېچــــاره وشــــو څــــه فســــاد.

پــه ښـــکلو ارمـــانونو بـــه دا ســـوی زړګـــی ســـوړ کـــړم
وطنـــه ! تـــا بـــه جـــوړ کـــړم وطنـــه تـــا بـــه جـــوړ کـــړم

زمـــا ښایســـته وطنـــه ولا ښـــه بـــه دې ســـینګار کـــړم
دا تـــورې ســـپېرې دښـــتې بـــه دې ښـــې ګـــل و ګلـــزار کـــړم
ښایســـته ښـــکلي زلمیـــان بـــه دې راپورتـــه پـــه تلـــوار کـــړم
دا وږې یتیمـــان بـــه دې هـــر یـــو پـــه ګېـــډه مـــوړ کـــړم

ړانـــده، کاڼـــه بچـــي بـــه دې بینـــا پـــه زېربنـــا کـــړم
بیـــرغ بـــه دې راپورتـــه پـــه چـــک چکـــو پـــه هـــه هـــا کـــړم
زمـــوږ ملـــي نـــاموس یـــې ټـــول بـــه تـــا ځنـــې فـــدا کـــړم
قربـــان بـــه دې خـــدمت کـــې نـــر او ښـــځه ځـــوان او زوړ کـــړم

د پوهې لمر ختلی معلومداره ښکاره لار ده
تیارو د ناپوهۍ نه یو وتلي اوس سهار ده
منزل و هو روان یو خپل هدف ته مو تلوار ده
قسم دی چې بد خوا به دې په ډېر ارمان کې سوړ کړم

ستا ناوې به سینګار شي لور تر لور به خوشالي شي
حیرانه بیا به هلته ټول جهان سره سیالي شي
ازبک و هزاره افغان به کلکه ورورولي شي
هر خوا به کور په کور درځنې ورک ملي اوړ کړم

تر څو په خوب ویده دي د وطن ښایسته زلمیان
راپورته شئ بیدار شئ لږ څه و پېژنئ ځان

وطن زموږه کور دی په خپل کور کې نا محرم یو
چې نوم د وطن واخلو نو په دې ولې مجرم یو
څه وجه ده ځوانانو سپېږ خور د هر ظالم یو
بېګاه سبا په سر د ظالمانو خورو سوکان

نه مو ښې جامې په تن کړې نه په نس باندې ماړه شو
د یو څپک جواري په ارمانونو کې زاړه شو

نـه هېڅکلـه د خـان صـاحب د قـرض ځنـې سـاړه شـو
تــر ځــو بــه دوی خانــان وي مــوږه وږي مــزدوران

جهـان کې کـونج پـه کـونج ورک شوی نوم د اسـتعمار
اختـر دی مساوات دی هر یو بوخت دی پـه خپـل کـار
تبعـــیض لـــه منځـــه تلـــی د مـــزدور او د بـــادار
تراو ســه زمــوږ غوښــې خــوري ناترســه بــاداران

پــه ډېــره شــتمنۍ کــې مــوږ ولــې خــوار و زار یــو
دا ځکـه چې حق غـواړو بس کـافر شـو ګنهکـار یـو
مـلا صـاحب کـړو امـر دوزخیـان شـو معلومـدار یـو
حیرانـــه وایـــه مـــوږه بـــه شـــو کلـــه جنتیـــان.

د جـــاهلانو خنـــدا اورمــــه ځـــوريږم
خلــــک مــــې ولــــې کچــــه بــــولي
هنــر زمــا پيشــه دی

عقــــل، شــــعور لــــرم انســــان يــــم
ځــــواني طاقــــت لرمــــه ځــــوان يــــم
د قــــام د هيلــــو ترجمــــان يــــم
د ګــران ولــس پــه خــدمتونو نــه شــرميږم
هنــر زمــا پيشــه دی

مــين پــه خپــل ملــي کلچــر يــم
پــه اهليــت کــې ښــه خبــر يــم
مســخره نــه يــم بــا هنــر يــم
خير که خلک خاندي زه خو ډېر په دې نازېږم
هنــر زمــا پيشــه دی

بشــر خــو ټــول مغــه بشــر دی
يــو اراده يــو يــې مصــدر دی
کــه خــوار غريــب کــه معتبــر دی
پــه کــور او کلــي کــې زه ولــې بــد يــاد بېږم
هنــر زمــا پيشــه دی.

✵

ماتـــه پـــه کعبـــه د چـــا قســـم مـــه راکـــوه
مینـــه مـــې حـــرم دی بـــل حـــرم مـــه راکـــوه

مینـــه خـــو پېغـــور نـــه دی د مینـــې لېونیـــه
ماتـــه پېغورونـــه د صـــنم مـــه راکـــوه

خیـر دی کـه د یـار لـه غمـه مرم حکیمـه ودې مـرم
بـــس د زړه زخمـــو تـــه مـــې ملهـــم مـــه راکـــوه

دا زه حیـران لـه غمـه لېـونی او غمجـن خـوښ یـم
غـم مـې د یـار خـوښ دی بـل یـو غـم مـه راکـوه.

ابتــــره راغلـــــه ســـــاه نیـــــولې قســـــم
بـــــې پـــــروا تېـــــره شـــــوله غلـــــې قســـــم

بېګـــاه مـــې خـــوا نـــه بـــې پـــروا تېـــره شـــوه
غـــره د حســـــن پـــــه ښـــــکلا تېـــــره شـــــوه
لـــــه قـــــاره شـــــنه ښـــــکلې لـــــیلا تېـــــره شـــــوه
بیـــــا کـــــوم ناترســـــه قـــــارولې قســـــم

يــوه شــغله وه راښــکاره غونــدې شــوه
د عاشــقانو ننــداره غونــدې شــوه
کــږه وږه شــوه کنــاره غونــدې شــوه
شــوخه هوســۍ چــا ځغلــولې قســم

پــه ښایســته مــخ یــې ســره ګــلان کرلــي
پــه ســپینو لیچــو یــې مــاران روزلــي
پــه کرشــمو یــې عاشــقان وژلــي
د زړونــو ښــکار تــه راوتلــې قســم

حیرانــه خیــال وکــه ســودا د مینــې
دا کــوم مثــال دی پــه دنیــا د مینــې
یــا حقیقــت بــه وي لــیلا د مینــې
کــه مــې پــه خــوب چېرتــه لیــدلې قســم.

✵

ستـرګو دې بيـا نـاغې پيـدا کړلـې غمجنـې دي
چانـــه ګيلـــه منـــې دي د زړګـــي ســـره

خـاطر دې بيـا ولـې مـلال دی د زړه سـره زمـا
سـترګې دې بيـا نـاغې نـاغې شـوې نـازپروره زمـا
چاتـه لـه درده غاښـچيچې لـري دلبـره زمـا
په مخ دې مړې اوښکې خورې سلګۍ غمجنې دي

زړګی دې ډک دی له ګیلو په خوله ویلې نه شې
د اندېښنو توپان د زړه تسلولی نه شې
د خواشینۍ، سلګۍ په شونډو پټولی نه شې
د غم سلګۍ دې بیا بې واره لغوړنې دي

د بڼو څوکې دې ابترې شوې تسل به غواړي
له اوښکو ډکې چاته برې شوې تسل به غواړي
د حیران خواته برابرې شوې تسل به غواړي
له ګیلو ډکې کرشمې دې اندېښنې دي.

مخ مې د هجران په لمبو سوی سوی سکور دی
دا زبېښلی رنګ مې ګوره څه له غمه تور دی

هسې نا کردې چې دې زما په ژوند ون کړي دي
ستا خمارو سترګو مې د ژوند سرمایې وړي دي
ستا له ظلمه زوره مې اعضا د بدن ستړي دي
هسې دې په ما را اړولي د غم خړي دي
زه په فریاد ناست یم ستا خوښې او لړې چړي دي
دود مې له سر خېژي بل مې زړه کې دغه اور دی

حــق ویلــی نــه شــم راســره د هجــران وېــره ده
تــا چــې پــه مــا کـړې اوس مــې هغــه کـرده هېـره ده
دا تعــدا لا څــه کــوې چــې تېــره لا پــه تېــره ده
خیــر دې عاقبــت وي راتــه دا ظلــم لا چېــره ده
دا څنګــه یــاري ده چــې لــه مینــې جفــا ډېـره ده
ښـاد پـه وصـال نـه شـوم د هجـران اندېښـنه زور دی

زه پــه ژړا ناســت یــم تــه زمــا پــه ژړا خانــدې
چاتـه سـتا لـه لاسـه دا زخمـي زړګـی کـړم وړانـدې
هســې نــاکردې چــې تــه زمــا پــه ژونـدون کانـدې
خـود دې زه حیـران پـه اور سـتي کـړم لانـدې بانـدې
مـا پـه سـر ګـاللي سـتا لـه خـوا نـه ترخـې تانـدې
خیـر کـه سـتا لـه لاسـه مې خراب د زړګـي کـور دی.

✵

زه چې ژړېږم اشنا هم ژاړي
ټوله دنیا زما په غم ژاړي

د یار له غېږې په ژړا پرېوتم
لکه په ګل کې چې شبنم ژاړي

زړګیه ویلی شه ټوټې ټوټې شه
چې نازولی په حرم ژاړي

زما د ژوند صحنه قلم لیکلې
که حیران نه ژاړي قلم ژاړي.

٭

چاته ښکاره کړمه د زړه زخمونه
اشنا پرې ایښي د جفا داغونه

زما له غمه دفترونه جوړ شول
نه شته د یار د غه عمده عرضونه

یو مې له ځایه زړه په غم ستی و
سترګو پرې ښخ کړل د ښو سیخونه

زړګی مو موړ دی په نعمت د مینې
سبا بېګاه خورم د وصال غمونه

حیرانه زړه دې په جفا تسل کړه
د عاشقانو وي نصیب دردونه.

✵

هغــه یــار د مینــې بــې وفــا و پــر ســتم و خــوت
چاتــه فریــادي شــم جفــا کــار زمــا صــنم و خــوت

څــو بــه ســتا لــه لاســه نــازنیني د زړه وینــې خــورم
ســتا د بېرحمـۍ څپېړې زړه بانـدې سـنګیني خـورم
دغــه زمــا حــال دی اند ښنــې دا ســتا د مینــې خــورم
وکــړه یــو نظــر د مینــې ســتا پــه خیــال مــې دم وخــوت

نــور عــالم کــل واړه زنــدګي لــري خنــدا ســره
دا خــو بخــت زمــا دی الــوده غــم و ســودا ســره

زړه زمـــا بلـــد شـــو اند ښنـــنو ویـــر و ژړا ســـره
څـه وکړمـه خدایـه پـه نصـیب مـې د یـار غـم وخـوت

چاتـه سـتا لـه لاسـه دا زخمـي زړګـی ښـکاره کړمـه
څوک به مې عرض واخلي که ګریوان پاره پاره کړمه
ســتا د ظلــم و زوره بــه نګــاره څــه چــاره کړمــه
بـس کـړه ظلـم پرېږده لـه زخمـي زړګـي مـې نـم وخـوت

زه حیـران مجبـور شـوم فریـادي درتـه راغلـی یـم
اور مــې پــه ســر بـل دی لکـه شـمع سـوزېدلی یـم
مرمــه نــه روغېـــږم لـــه ډېـــر درده کړېـــدلی یـــم
ولــې دې غمــاز پــه درکــې مانــه مقــدم وخــوت.

✵

درد مــې پــه زړه دی تــه ګــولۍ راکــی د ســر مامــا
مــرض مــې ګــوره بیــا نســخه راکــړه ډاکټــر مامــا

وایــم د غــاښ معمــولي درد لــرم نســخه کــه راکــړې
تـــه د اتـــو کـــالو لیکـــې راتـــه بســـتر مامـــا
معاینــه خانــه کــې کښــته پورتــه ګــورم هــېڅ نــه شــته
خـــالي خلتـــې دي د ســـېرمو زوړ نیشـــتر مامـــا
همدغــه وینــې مــې رګــو کــې وې چــې تــوی دې کړلــې
دا پېچکـــاري وه کـــه د زوړ غـــویي وه ښـــکر مامـــا
پیســـه دار درولـــې غریـــب پـــه تېـــل وهلـــو باســـې
بیـــــدار ولاړ دی دروازه کـــــې کمبـــــوډر مامـــــا

حیــران بــه څــو درتــه پــه شــعر ســتایي د زړه دردونــه
خــدای دې غریــب لــه زړه نــه خپلــه کــه خبــر مامــا.

✵

نـه بـه ژونـدی یـم نـه بـه ښـکلې لـیلا بیـا وویـنم
نـه بـه یـې سـپینه خـولګۍ ډکـه پـه خندا وویـنم

نـه بـه ژونـدی یـم نـه بـه بیـا هغـه نازونـه کـوي
نــه بــه پــه تــورو ســترګو پــټ اشــارتونه کــوي
نه به یې سرې شونډې نازک ستونه کوي
نــه بــه د بلــې معشــوقې داســې وفــا وویــنم

نـه بـه ژونـدی یـم نـه بـه بیـا هغـه خیالونـه کړمـه
نــه بــه یــې تــورې زلفــې بیــا د نــاز تالونــه کړمــه
نه به یې بیا لـه سپینې غـاړې تـاو لاسونه کړمه
نـه بـه پـه خـوب کـې چېـرې هغـه تماشـا وویـنم

نـه بـه ژونـدی یـم نـه بـه بیـا هغـه اشـنا راشـي
نـه بـه مـې بیـا غېـږې تـه مسـته پـه خندا راشـي

نــه بــه پــه مخــه نــازولې لــیلا بیــا راشـــي
نـه بـه د مینـې ډکـې سـترګې پـه موسـکا وویـنم

نه بـه ژونـدی یـم نـه بـه بیـا زلفـې تـاوداري کـړي
نــه بــه پــه سـپین جمـال خالونـه لارې لارې کـړي
نـه بـه حیـران تـه راښـکاره سـترګې خمـارې کـړي
پیـدا بـه نـه شـي کـه څلـور کونجـه دنیـا وویـنم.

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمد خان زوی پر ۱۳۴۲ل کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ دنیازیو په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی.

لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته رسولي دي، تر هغه وروسته کابل ته راغی او په خوشال خان لېسه کې شامل شو. پر ۱۳۶۲ل کال له نوموړې لېسې څخه په دویم نومره بریالی او پر ۱۳۶۷ل کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر ۱۳۷۰ل کال له نوموړې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته د پښتو څانګې د کدر غړی شو. پر ۱۳۸۵ل کال په نوموړې څانګه

کې د ماسترۍ دوره پیل شوه، یون په بریښنه او بریالي ډول دا دوره پایته ورسوله.

محمد اسمعیل یون له ۱۳۷۰ ل کال څخه بیا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي تدریسي غړی او د (پوهندوی) علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد یون د ((کابل پوهنتون))، ((هیلې)) او ((شمشاد)) مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې ((معارف)) مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه دیو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد یون پر ۱۳۸۱ ل کال، په جلال اباد کې بېړنۍ لویې جرګې ته د ختیزو ولایتونو د انتخاباتو د دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بیا د جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لویې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو. استاد یون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاریخي مسولیت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطیو مخه یې ونیوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوین بهیر پیل شو، نو استاد یون بیا ددې بهیر لپاره د ختیزو ولایتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختیزو ولایتونو کې د اساسي قانون د لویې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له

خوا ترسره شول استاد یون د اساسي قانون د تصویب په لویه جرګه کې د نوموړې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په کابل کې د لویو جنګسالارانو او ځینو تنظیمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زیات فشار له امله له کاره ګوښه شو. ملګرو ملتونو (UNAMA) استاد یون ته وړاندیز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده درو سپارو، خو استاد یون ونه منله او خپلې استادۍ ته یې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته یې د ځینو ملګرو په زیات ټینګار او غوښتنه، د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د ریاست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لا تر اوسه دا دنده پر مخ وړي. استاد یون پر ۱۳۸۵ل کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد یون د خپلو اکیلو ال په توګه په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنیز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، راډیویي او ټلویزیوني مرکو کې یې د واقعیتونو او حقایقو د څرګندیدو له امله د خلکو په زړونو کې ځای نیولی دی. که څه هم

ډېر خلک د يون ليکنې، مرکې او نظريات خوښوي، خو يو شمېر داسې خلک هم شته، چې د يون سرسختي مخالفين دي. د هغه ملي او ګټورو نظرياتو ته هم غلط رنګ او تعبير ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره يې زورواکي او د سياسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد يون نظريات خپلو شخصي او تنظيمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه يې په ټينګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد يم، هر کله چې يون کومه ليکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې يې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سياسي بهير کې يې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړي او ځانونه يې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس د مشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد يون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرايطو کې بيا هم خپل فرهنګي، سياسي او ټولنيز کار ته دوام ورکوي.

دا اوسنی فرهنګي کار، چې تاسو يې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېر يو نيم کال راهيسې يې په منظم ډول کار شوی، اوډل شوي او دادی ستاسو مخې ته اېښودل کېږي، په داسې يو دولتي دفتر کې چې بوختياوې په کې

ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی.استاد یون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی، په پېښور کې یې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (دافغانستان دکلتوري ودې ټولنې) او(د پښتني فرهنګ د ودې پراختیا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو لیکوالو په لسګونو اثار، ایډیټ او چاپ کړي دي. دغه راز یې په سلګونو کورنیو مشاعرو، ادبي غونډو او سیمینارونو کې ونډه اخیستې ده، خپله یې هم په لسګونو مشاعرې، سیمینارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي.

سربېره پر دې، په یو زیات شمېر، ملي او نړیوالو کنفرانسونو کې یې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به یې د اثارو یادونه وکړو:

اثار

الف- پنځونې:

کتاب نوم	څرنګوالی	چاپ کال
• مټکور	لومړۍ شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دویمه شعري ټولګه	دویم ۱۳۸۷

ب- راټولونې:

- هیلې　　　　ګډه شعري ټولګه　　　　دویم ۱۳۸۷
- نیمګړي ارمانونه　　د حیران شعري ټولګه　　دویم ۱۳۸۷
- د لوونو فصل　　　ګډه شعري ټولګه　　　دویم ۱۳۸۷
- د نازو انا یاد　　　د سیمینار د لیکنو ټولګه　　دویم ۱۳۸۷
- د استاد الفت نثري کلیات　　د استاد الفت نثرونه　　دریم ۱۳۸۷
- سیندونه هم مري　　د اسحق ننګیال شعري منتخبات　　دویم ۱۳۸۷

ج- ژباړنې:

- د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه
  د پوهنوال روستار تره کي اثر　　　　دویم ۱۳۸۷
- .د افغانستان فرهنګي میراثونو ته یوه کتنه
  د نینسي دوپرې اثر　　　　دویم ۱۳۸۷
- په افغانستان کې د جګړې جنایتکارانو محاکمه
  د پوهنوال روستار تره کی اثر　　　　دویم ۱۳۸۷

د- یونلیکنې:

- د اماراتو سفر　　　د اماراتو یونلیک　　　دویم ۱۳۸۷
- که یون دی یون دی　　د اروپا یونلیک　　　لومړی ۱۳۸۷
- د پښتنو ګون ترخنډو　　د امریکا یونلیک　　لومړی ۱۳۸۷

هـ- څېړنې او شننې:

- د محمد ګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه　　دویم ۱۳۸۷
- استاد زیار د پښتني فرهنګ یو ځلاند ستوری　　دویم ۱۳۸۷
- د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود　　دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زیانونه　　　دویم ۱۳۸۷

- د پښتو شعر هندسي جوړښت شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل دویم ۱۳۸۷
- ساینسي پرمختیاوې دویم ۱۳۸۷
- ببرنۍ لویه جرګه ولسواکي او زورواکي دویم ۱۳۸۷
- اندیال خوشال لومړی ۱۳۸۷
- هیله د خپلو سریزو په لمن کې لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري یون لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ایډیال لومړی ۱۳۸۷
- د کتابونو په وړمو کې لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سیاسي کړلېچ کې لومړی ۱۳۸۷
- پښتو لیکنی سمون لومړی ۱۳۸۷
- او سنۍ رسنۍ لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷

خدای (ج) دې استاد یون ته ډېر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله (ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته دنور زغم او وسېلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل- افغانستان

nimgəṛi armanuna

(Uncompleted desires)

Hairan's poems collection

Collected
By:
M. Ismael yoon

ISBN 978-9936-500-01-3

د خپرونو لړ: (۲)